

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 5. oktobra 1859.

Kako sem svoje travnike zboljšal, da sem si dvakrat več sená nakosil.

Gospodarji svoje senožeti še zmiraj grozno zanemarjajo, in vendar jim sém ter tjè marsiktera senožet majhne stroške, ki so jih na-nje obrnili, že prec v prvem letu obilo poverne. V dokaz tega naj povem sledeče:

Precej za svojo hišo imam senožet štiri orale veliko; štirivogljata je; proti severju in jugu je precej bolj stegnena kakor proti izhodu ali zahodu; proti severju visi proti jugu se pa navkreber steguje; tù je skoz senožet graben urezan, po katerem se voda iz soseskinega bajerja in iz vasi deževnica odtekate. Po tem takem bi se bila senožet že od nekaj lahko prav pametno namakovala. Toda to se ni zgodilo, zakaj nek ne? — zato, ker, če je suša pritisnila, se je voda iz bajerja po malem ocejala in v grabnu počasi pogubila in do dobrega posušila; — verh tega je bila senožet prehribovita in neravna, da bi se bila voda po nji na vse plati lahko napeljevala; — ob dežji pri hudem vremenu, ko je največ deževnice in gnojnice po grabnu teklo, pa nisem smel vode na senožet spuštati, ker mi jo je dostokrat, brez vsega napeljevanja, s peskom in kamenjem neusmiljeno zasula.

Po tem takem sem imel enkrat premalo vode; v suhem letu pa malo sená na svoji pred nosom ležejoči senožeti. Tudi iz sosedovega dvorišča ste se gnojnica in lužnica v moj graben ocejale; pa tudi od tega nisem imel dobička nobenega, zato ker se mi je ondi, kamor se je gnojnica ocejala, o suhem in vročem poletji vsa trava požgala in posušila, v mokrotnih letinah mi je bila senožet pa premokra. Da kratko rečem: sedel sem v bogastvu, pa sem bil vendar le reven.

Mislil sem tedaj in mislim, kako bi si dosihmal zanemarjene zaklade v bolji prid obrnil. Zmislil in zadel sem jo bil kmali, in že lansko jesen sem se lotil dela.

Ker nisem smel soseskinega bajerja zapreti, da bi se bila v njem voda bolj zberala, in potem z večjo močjo in nagleje po grabnu tekla, se mi ni nič drugzega boljšega zdelo, kakor na svoji lastni senožeti bajer napraviti. Na sredi tiste strani, ki je višje ležala, sem dal lužo tikoma grabna napraviti tako veliko, da je deržala dovolj vode za celi travnik. Luža ni bila globoka, ampak ob krajih sem jo dal visoko zaježiti, da se je mogla voda iz nje na vse plati po travniku ložeje napeljevati. Na tistem kraji proti grabnu sem ji zatornico napravil, da se ni o deževnih dneh preveč vode va-njo nahajalo. Gnojnica in lužnica iz sosedovega dvorišča ste se pa vedno v lužo izlivali. Proti senožeti je bil iz luže le-sem žleb napravljen, po katerem se je voda po senožeti napeljevala.

Spomladi se je voda iz luže spustila in po travniku sém ter tjè peljala. Ker so me pa mnogoverstne druge dela zadrževale, nisem mogel po senožeti gričkov in gerbavin znižati in poravnati, zato pa tudi nisem mogel po žlebovih in grabničkih vode na vse kraje napeljati, kamor bi je bil rad. Ker se pa po napravljenih žlebovih in grabničkih vendar

le dovolj sveta pokvari, sem premišljeval, kako bi se dali ti vodotoki nadomestiti. Kmali sem jo znajdel.

Omisli sem si močan, iz konopnine napravljen meh, kakoršnega imajo pri gasivnicah; meh ta sem privezal na cev, in tako sem lahko celi travnik močil in škropil kakor sem hotel.

Tako sem letos travnik že trikrat kosil, in ga bom morebiti še enkrat, če bo le jesen gorka; če pa drugzega ne bo, bo v jeseni saj dobra paša za živino.

S te senožeti sem dobival druge leta po 5 voz sená in otave, to je, okoli 70 centov. Letos sem pobil ob prvi košnji 47 centov merve, ob drugi 35, ob tretji pa 37 centov, skupaj tedaj 119 centov, tedaj skorej 50 centov več kakor poprejšne leta, in še otave, ki še zdaj raste, v to rajtengo vzel nisem; nadjam se je kakih 15 do 20 cent.; potem takem bom po omenjenem zboljšani senožeti okoli 70 centov merve letos več nakosil, kakor pretečene leta. Če cenim cent sená po 2 gold. in pol nov. dn. (dobro senó se v naših krajih še rado dražje plačuje), je senó, kar sem ga več od poprejšnih let pridelal, 175 gold. vredno, stroškov v zboljšani senožeti sem imel pa le 35 gold.

Lahko bom zdaj število goveje živine za eno kravo pomnožil, in potem bom mogel vsako leto en oral njive več pognojiti, in več žita in drugih reči več pridelati.

Kdor le enmalo prevdari, da brez nič tudi nič rasti ne more, — in kdor vé, kako zlo njive potrebujejo gnoja, da so rodovitne, bo pač spoznal dobroto napeljane vode na senožetih, ktera nadomestuje gnoj, ki bi se sicer njivam pritergati mogel. Če se zraven tega še pomisli, da voda, posebno studenčnica, po svoji višji gorkoti spomladi zemljo bolj zgodaj razgreje in senožet z lepo zelenim pertom prepné ob času, ko še drugod ne raste nič, in da voda nježne rastlinice varuje poznojesenske zmerzline in mnogo škodljivih merčesov s senožet odpravi, je pač očitno kot beli dan, da voda senožetim veliko bolj tekne kot gnoj.

Vrednost senožeti, na katero je voda napeljana, je vsako leto večja; zato so pa tudi take senožeti kmetijstvu najboljše podpore.

K. Riedl v česk. hosp. listu.

Gospodarska skušnja.

(Sadno pleme po mladih mladikah spoznati). Po Sikler-jevih opazkah se spoznava že v drevesnih sadiščih ali vertnih šolah: kakošnega plemena ali sorte bo sadje. Če namreč hrušica ima gladke in rudeče mladice, bo sad sočen in okusen; tista pa, ki ima ojstre in zelene mladice, bo rodila močnate, suhljate, kerhke in mesnate hruške. Ravno tako pri jablanih naznanja ojstra mladica, kisel, gladka pa sladek sad. — Te opazke so vredne, da bi jih umni kmetovavci prav natanko preskusili, če so resnične ali ne! Ztg. f. Landw.

Od vkupnih sirotinskih dnarnic.

Sirotinske dnarnice ali sirotinske kase se imenujejo tiste dnarnice ali kase, v katerih se hranuje otročji dnar, to je, dnar otrok ali sirot, katerim so starši pomerli.

Cesarski ukaz od 9. novembra l. l. zapoveduje napravo v kupnih sirotinskih dnarnic tudi v takih krajih, kjer to dozdej ni bilo navadno; to je, da se ima sirotinsko premoženje v kup nalagati na obresti ali činže.

Te dnarnice se bojo o vseh Svetih tega leta tudi na Krajskem začele.

To koristno napravo, ktera nima samo namena, premoženje otrokom ohraniti in pomnožiti, temuč tudi kreditu kmetiškega posestva na noge pomagati, bojo gotovo vsi kmetje z veseljem sprejeli, ker ponuja lepo priložnost, vso otročjo gotovino za majhne činže v prid kmetijstvu obrniti.

V razum tega in v poduk tistim, kteri nimajo priložnosti deželnih vladnih listov brati, naj nekoliko povem od v kupnih dnarnic.

Vprihodnje, to je, od vseh Svetih se bode stekal vsi otročji gotov dnar v v kupne sirotinske dnarnice, ktere imajo cesarski davkarji oskerbovati. Dnarnice te bodo vsakemu otroku, kakor hitro se bo za-nj naložilo saj 20 goldinarjev, od tega zneska dajale obresti (činži) po 5 od sto, in sicer po celih mescih, to je, od 1. dne sledečega mesca za zneske, ki pridejo pred 16. dnevom tistega mesca v dnarnico, za zneske pa, ki prihajajo po 16. dnevnu mesca v dnarnico, še le po preteku sledečega mesca.

Gotovine sirotinskih dnarnic se ne bodo več, kakor dozdej, na razdolžni zalog na Dunaj pošiljale, kteri je le 4 od sto činža plačeval, ampak one se imajo hitro z obresti na hipoteke ali zastavne posestva s postavno varnostjo nakladati, in le tadaj, ko bi se take hipoteke dobiti ne mogle, se utegnejo tudi kam drugam na dober činž naložiti.

Kdor bo tedaj želel kako posojilo dobiti na svoje posestvo iz teh dnarnic, naj se za tega voljo s svojo prošnjo oberne do cesarske sodnije in skaže, da bode to, kar hoče na posodilo dobiti, varno naloženo.

Cesarska sodnija bo sprejela in uslišala prošnje po verstí, po kteri so ji bile vložene, in bo ukazala davkovski kasi (daccii) posojilo iz v kupne sirotinske dnarnice izplačati, od dolžnika dolžno pismo sprejeti in ga varno hraniti.

Te posojila se bojo dajale za činže po 5 od sto in se bojo plačevale za pol leta naprej in sicer po celih mescih od 1. dne tistega mesca, ko se je posojilo najelo. Komur se bo posojilo dalo, se bojo vpisne bukvice izročile, v ktere se bodo plačani činži vpisovali.

Če se bojo činži vselej o pravem času plačevali, ne bo sodnija posojila, ktero morete sicer obe strani pol leta naprej odpovedati, brez posebnega vzroka dolžniku odpovedala. Al če se činži ob svojem času ne plačajo, jenja ta pogodba, in dolžnik se bo opomnil, v šestih tednih dolžne činže plačati, sicer bode zavolj dolžnega kapitala in činžev rubljen.

S posebnim dovoljenjem sodnije se pa bo tudi mogel dolg malo po malem in sčasoma verniti. R. Š.

Različnost živeža

v raznih krajih sveta.

(Konec.)

Slonove noge, zakuhane z močnim palmovim jesi hom in kajenskim poprom so Cejlanom več, kakor vsaktera sladčica, ki jo je kadaj skuhal sloveči Apici Rimljanom; meso slonovega rivca je neki zelo zelo okusno, in mast te živine cenijo Bušmani kot prav dar božji in Bušman gré noč in dan dalje, da dobi grizljej te masti. Ravno tako je tudi mast povodnega konja kaj zelo posebnega; soljeno čislajo bolj kakor mi vsako slanino in uživajo in rabijo jo, kakor mi srovo maslo; tudi meso te živine je okusno in tečno. Tapirovo meso ima slast, ako je mlade živine, kakor goveje meso, in meso pižmovega prešiča preseže meso našega prešiča, ako se skerbno izreže smerdeča

luknja na herbtu. Prešič — zavoljo ktere ga bi bil neki Charles Lamb mogel hudodelstvo storiti in je neki Kitajec svojo hišo zapalil — prešič naših otročjih let, naše srednje starosti in naših sivih dni, tudi prešič ima svoje opravljivce in zaničevavce, pa njegovega mesa bi ne pogrešal nihče rad, kdor ga je enkrat pokusil.

Največ prešičev redé v Ameriki, kjer cenijo kupe prekajenega mesa po oralih in v Ohiju povžijejo vsako leto skorej 1 milijon prešičev. Na Španjskem je svinjsko meso obrajntano kakor divjačina, pa medlo je in dišečega okusa in brez masti, tako ne daje nič špeha.

Ljudje sploh mislijo, da klobasa izvira od prešiča, pa moti se, kdor je takih misel, zlasti v večjih mestih, kjer nabašejo marsikdaj čevo bolj s konjskim, oslovskim, kozjim in drugim mesom, kakor s svinjskim.

Da dajejo ptiči dober živež ljudém, ni treba pripovedovati in omenili smo že, da v Indii, Kitajci in drugi narodi še celó ptičje gnjezda jejo; omenili smo tudi, da nekteri narodi merčese zobljejo. Tako imajo Arabi kobilice namesti žita; meljejo in kruh pečejo namreč iz njih, pa tudi solé, sušé jih, ali pa jih kar kuhajo ali pečejo. Mavri cenijo debelo kobilico čez goloba in Hotentoti kuhajo iz kobilčnih jajčic juho, podobno kavi. Tudi murnčke jejo ljudje kakor pri nas nekteri hrošče (kebre), in znamenito bi bilo zvediti, ktera živa reč ne gré pod streho človeškega života. Bele mravlje so neki kaj dobra jed in sploh pravijo, da dajajo mravlje jedém, kterim se pridenejo, neko prijetno kislino. Na Švedskem jih z ribjimi ikrami čistijo in dajajo s tem slabejemu žganju boljši okus. Nekteri divji narodi avstraljski jejo zalego najlepših metuljev, tako da so nektere plemena najkrasnejih metuljev že tako redke kakor bela vrana. Pajki so Bušmanom sladčica in so neki orehovega okusa. Nazadnje naj še omenimo, da Hotentoti po polne pestí oprazjenih gosenc jožrejo in zdé se jim kakor pocukrane češplje. O kako srečni bi bili mi, ako bi mogli našo mladež pregovoriti, da bi namesti navadnega „cukerberka“ oprazene gosencice zobala! Pomislimo le, koliko dobička bi kmetje imeli in gosposki bi ne bilo treba postav zastran oberanja in zateranja gosenc dajati! Po „Household Words“.

Glasi o cesarskem ukazu,

ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva.

III.

Preden začnem govoriti, kako in v koliko bi se dala slovenščina že zdaj za posamesne nauke s pridom porabiti, naj omenim dve druge reči.

Neki ljubljanski dopisniki so v teržaške in nektere dunajske novine o novi postavi tako pisali, kakor da bi imele zdaj vse šole slovenske biti, vsi nauki se po slovenski razlagati, in je terdil, da je to nemogoče, ker slovenski jezik ni dosti izobražen in nima obilne literature, pa tudi ni dovolj domačih učiteljev. To je pač čudno modrovanje; tudi jez dobro vem, da je pri nas nemški jezik tako potreben, da ga vsak izobražen in dostikrat tudi neizobražen človek znati mora; jez bi nemškemu jeziku še tudi laškega pridjal, ki je v več krajih sploh zelo koristen, za mnoge pa ravno tako potreben, kakor nemški. Toda je velik razloček, po domače vse nauke razlagati ali pa celó nič ne. Vsega ne bo pri nas nihče tirjal; da bi pa slovenščina tako v prahu ostala, kakor je dozdej bila, pa zopet nihče ne bo zagovarjal, komur je mar za napredek, za čast domače dežele, za blagor slovenskega jezika in naroda; in nova postava nam dovoljuje, se za to poganjati in nam je porok, da to poganjanje brez uspeha ne bo ostalo. Kar pa se očita, da ni slovenskih učiteljev, je tako debela laž, da bi jaz najraje o tem molčal, ako bi tako očitjanje ne imelo smisla, da se Slovincov le malo dalje uči, ali pa da jim